

Várpalota története

Thury György fiatalágáról nem sokat tudunk. Iskoláiba aligha járt, uru nem tudott. De kijárta a végvári vi. évi élet nehéz és szép iskoláit. A törökuralom országban, a végvárakban naponta születtek a vezérség a hazaszeretlet és az önfejlődés szebbnél szebb példái. Ezeket nevelődött Thury György, akinek — mint mondják — már nagypapja Mátyás király alatt szolgált. édesapja híres vezér, két fiúvére pedig neves bajvívó volt.

Palota ostroma

Oroszlán basa 1566 június 5-én kezdte meg Palota ostromát. Eről az ostromról ír Zrínyi Miklós, a költőháza vezér, mikor nagy németi époszában megéneklte Thury György hősi cselekedeteit. Thury 500 emberével hősiességgel védte meg a várat, látta azonban, hogy a túlerővel szemben tíz napnál tovább alig tarthatja, s így önként ajánlkozott a török seregtől segítségért. A török színtelenül vette a ajánlatot, s mikor a „Móré bástyával” nem boldogult, a keleti oldalon, a kápolna felől kezdte újabb támadást. Jó darabon le is tört itt a fal, s a törömelék beöltötte az árkokat. Úgy mondják, azért maradt el a roham, mert két derék magyar fogoly félrevezette a törököket. Azt mondták, hogy a kápolna oldalán mélyen falazott árok fut, melyen átjutni lehetetlen. A basa folytatta a tűzérési harcot, s irgalmatlanul tovább lövette a várat. Thury mezei kapitányának született, nem volt kenyere a falak védelmére. Az ostrom alatt is kitört a mezőkre, s kardjára hányta a jancsárokat. Zrínyi erről írja:

„Szégyenli az Thury, hogy vagyon külfalban Sáncolva. Akarna lenni táborában! Mint erős oroszlán nem kesik barlangban, Mikor fekvé találják vadászok abban.

Kiugrik haraggal: sok erős dárdat ront, Vadász halomban már, erős hálókat bont. Valamerre fordul, piros vért sokat ont, Igy Thury cselekszik, töröktől bántódott! (Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem. Thury kirohanása)

A szörnyű ostrom végén alig akadt már ép fala a várnak. Thury mindenütt az élen harcolt, hős, bátor, megfontolt és higgadt vezér, aki érte tüzbemenő katonáival együtt szenvedett. Követői közben eljutottak Bécsbe, s a király megindította a hadait Palota megsegítésére. Salm is megkapta a parancsot, hogy azonnal induljon a vár felmentésére. A győri generális több száz szekereket a Bakonyba küldött fűért a sereg részére. Mikor a török előőrsek meglátták a szekerek porfelhőit, a felmentő hadak érkezéséről adtak jelzést. Thury is kitört a várból, s olyan zavart okozott az ellenség táborában, hogy Oroszlán basa megijedt, s bár minden elő volt már készülve a döntő támadásra, még azon az éjszakán Fehérvárra menekült. Mire Salm a felmentő csapatával három nap múlva megérkezett, az ostromló sereg már elmenekült. A felmentő csapatok vezetői, Salm, Török Ferenc, Gyulaffy László most már Thury Györggyel együtt indultak Veszprém ellen, mert úgy hallották, ott kevés a török. Gyorsan elfoglalták Veszprémet, s aztán egész sor dunántúli török várat. A sok szegénytelen kudarccal a budai basa meglátta, a haragos szultán leültette a fejét.

Az ostrom súlyos károkat okozott a várból, s a környező épületekben. Ebben az évben járt Palotán Evlia Cselebi, a híres török világlátó és azt jegyezte fel, hogy „a város kertjei és szántóföldjei olyanok, hogy a veteményekben a palotaiak nem szenvedtek, s különösen sok körtejük van.” A rombadöntött falakról, s az elpusztított vidékekről hallgat a török világlátó naplója.

Palota dicsőséges védelme után Thury lemondott a főkapitányságról. Nem bírta a szolgálatot az ostromolt falak között, mezei harcokra vágyott. Családjának lakóhelyét keresett, maga pedig táborba vonult. Most már a király is hozzájárult kéréséhez, s Palota kapitányává Thury Miklóst, a palotai hős unokaöccsét nevezte ki. Nem sokára azonban alkalom adódott,

hogy Thury György ismét Palota védelmében harcoljon.

Thury György halála

Thury tovább vívta töretlen harci kedvvel hősi csatáit a török ellen. A győri táborból kitörve elfoglalta Mahmud bégét, s csapatait szétverte. Miksa császár maga is végignézte a győri táborban a foglyok bevonulását, s Thury Györgyöt az egész tábor előtt lovaggá ütötte.

Oroszlán után Musztafa lett a budai basa, aki újabb kísérletet tett Palota elfoglalására. A vár feladására hívta fel Palota védőit, de természetesen eredménytelenül. A török támadásra indult, seregeit azonban gyorsan szétverték a vár segítségére siető Thury György és Török Ferenc csapatai.

Thury Györgyöt ezután a fontos nagykanizsai vár védelmével bízta meg a király. Thury nehezen szánta rá magát a megbízás elfogadására, mert ezzel ismét falak közé kerül, s nem folytathatja kedvelt mezei harcait. Végülis engednie kellett. És bár további sorsa nem kapcsolódik Palota történetéhez, kísérjük végig újján Palota várának hőseit az ekkor már rövidesen bekövetkező hősi haláláig. Kanizsán ismerkedt meg Schwendi Lázár fővezérrel, a híres katona íróval, aki nagy tisztelője volt. Híres metszet ábrázolja együtt lőháton a királyt, Schwendi Lázárt és Thury Györgyöt.

Kanizsán is tovább folytatja portyázásait, hősi harcait Thury György. Célja: a törökök távollátása Kanizsától, s az elnéptelenedett falvak mielőbbi benépesítése.

A kanizsai várból is állandósult a nyomorúság. A fizetés elmaradt, a gabonahiány általánossá vált, s Thury egymás után hagyta ott éhezni katonáit. A kapitány hibába adta be lemondását, a király hallani sem akart távozásáról, viszont panaszait nem orvosolta. 1571 februárjában ismét kérte a királyt, hogy segítsen szegény katonáin, mondván, hogy az ellenség éjjel-nappal a nyakukon van, a vilézek éheznek, s a kamara nem tesz semmit. A király kiküldte jege mar ga jelentette, hogy Kanizsán kétségbeesztő a helyzet. „Elelem és fizetés kell ide, másként minden veszne van.” Mégsem történt semmi. Csak mikor Thury legjobb vitézeivel együtt elesett, akkor küldte pénzt és katonát Kanizsára. „A vitéz Thury György haláláról” szóló énekek a kanizsai kapitány dekája nyíltan kimondja, hogy Thury vesztét a királynak köszönheti. A vitéz kapitány Orosztony mellett lelke halálát. Az erdő mellett lest állított a török. Itt állt a fehérvári őrség, a szigetvári bég egész népével, s a koppányi és pécsi bégek minden csapata. Kapornak felé háromsáraz török rabolt, pusztított. Thury rögtön ott termelt a szegények védelmére. Szétverte a rablókat és üldözte a menekülőket. De Orosztony mellett ott talála a lesben álló csapatokat. Minden oldalról tödült rá a török, sáros völgybe szorították a magyar csapatokat. Lovak hasig merültek az ingoványba. Thury alól elhullott a ló, de apródja másik lovat vitt hozzá, s félúba már kénytelen volt, mikor körülvették. Kérte a török, hogy adja meg magát, de erről hallani sem akart. Szigorú parancsot adtak a török vezérek, hogy csak lábán szabad megsebesíteni, s nagy jutalmat ígértek annak, aki élve fogja el. De Thury György nem került élve a szultán kezére. Nyílt fővel rontott az ellenség közé, s harcolt utolsó lehetőségig. Fejét, Ak, a klisszai bég diadalmenetében vitte a szultán elé, s hősnak járó tisztességgel temették el. A konstantinápolyi követ jelentette Bécsbe, hogy „Thury legnagyobb diadalát holta után nyerte el.”

Thury György halálát egy névtelen költő megénekelte. Róla szól a kurucdalok egyik őse is, a híres „Thury György éneke”.

Kezdődik az iskolaév

A szeptember előtti napok szülőnek, gyermeknek, tanítónak gond- dal, izgalommal készülődéssel telnek. A gondos szülők készítik a gyermekek ruháit, a pedagógusok rendezgetik a sorokat, mely új gyermekkel szaporodtak, hogyan osszák be a tanórákat, hány új gyereket tanítsa és így tovább. A gyermekek azt számolgatják, hogy még néhány ep. aztán megyünk az iskolába. S mit látni az iskolában a szünidő utolsó napjaiban és keressünk fel egy-két diákot is, akik fá- jó szívvel búcsúznak a szünidőtől.

A Rendelőintézzettel szembeni általános iskolában már a bejárati ajtó- nál takarító asszonyokkal találko- zunk. Ajtókat mosnak, ablakokat tisztítanak, egyszóval a nyári nagy- takarítás utolsó simításait végzik.

Sokat dolgoztak, mire ilyen tisztára varázsolták a tantermeiket. Vala- mennyi osztályt meszelték, festették, hogy tiszta, világos tantermek fo- gadják az iskolásokat.

Szülők, gyermekek leszik forgalmassá az iskola folyosóját ezek- ben a napokban. Tankönyvet vásárolnak az iskola egyik osztályában. Gyorsan megy a kiszolgálás. Osztályonként csoportosítják a könyve- ket. Így csak annyit kell mondani, IV. osztályos fiam, vagy leányom részére kérek tankönyveket. Legkeresettebbek az új könyvek. Sajnos, azonban mindenki igényét minden könyvből nem tudják kielégíteni. Az iskolák által kért tankönyveket megérkezésük után az iskoláknak ad- ták át, hogy eljuttassák a gyermekekhez. Arról azonban sem a könyv- vesből, sem a pedagógusok nem tehetnek, hogy pl. a megrendelt 228 atlaszból 100 darabot kaptak., vagy arról, hogy az új tankönyvből az igényeket nem tudják kielégíteni, mert a tankönyvkészítő vállalat még nem tudta befejezni az új tankönyvek nyomását, ezeket szeptember végére, illetve november elejére ígéri.

Az általános fiúiskola igazgató- jának szobájában a telefon szinte minden pillanatban szól, pedagó- gusok érdeklődnek a tanmenet megkezdésére, az évnévünnep- gekről. De más természetű gon- dokkal is találkozunk itt. A pót- beiratások előtt a fiúiskolába ed- dig 992 iratkozott be. Ebből elsős 149. A fiú elsősök vannak többség- ben ebben az évben, mert a leány- iskolában 115 kisánnyt irattak be első osztályos tanulóknak.

Erősödött az úttörő szövegség is. Új örsve- zetőket kapott. A fiúis- kola 8 örsvezetővel sza- porodott, a leányiskola pedig hattal. Ezek a ta- nulók a nyári szünidő- ben sátorotáborban elsa- játították az örsvezetők kötelességeit, hogy az új tanévben foglalkozni tudjanak kicsi pajtás- iakkal. A szünidőben kü- lönbösen nemcsak örsve- zetők voltak sátorotá- borban, hanem az úttö- rök legjobbjai is. Fel- frissülve készül az új évre Zergé Desző úttö- ró vezető, valamint Pa- lotás Andorné és segí- tőtársai, azok tanuló- fiúk és lányok, akik ki- maradtak a VIII. osz- tályból, de továbbra is segítséget kívánnak nyújtani az úttörő moz-

galomnak. Ilyenek Lu- kács Marika, Oszvári Marika tanulók és a többiek. Úgy tervezik, hogy a legfőfőlebbakat az első osztályosoktól már az első napon fel- készítik és igyekez- nek felszabadítani ben- nük a tartózkodást idegenkedést, ami az iskola s átalában a kö- zösség iránt a piciny emberkében megvan

A pedagógusok ezekben a na- pokban szinte minden nap, idejük nagyobb részét már az iskolában töltik, hogy felkészüljenek az új tanévre, segítenek a statisztikák készítésében. Érdeklődésünkre el- mondják, a leányiskolánál, s a fiúiskolánál legelőbb kérdés a tanteremhiány. Az új iskolai év- ben közel 200 általános iskolai tanulót kell elhelyezniük 25 tan- teremben. A gyermekekkel való jó foglalkozás feltétele, hogy 25—

30 tanulóval több ne legyen egy osztályban. Márpedig kétfősza- kos tanítás esetében is több mint 40 tanuló jut egy-egy osztályra. Ha a pedagógusok kellően akar- nak foglalkozni a rájuk bízott gyermekekkel, akkor 3 műszakos tanulásról, illetve annak meg- szervezéséről is beszélniük kell. Foglalkoznak is ilyen kérdéssel, habár ezt utoljára hagyják, mert ez sem a tanárnak, sem a gyer- meknek nem válik hasznára.

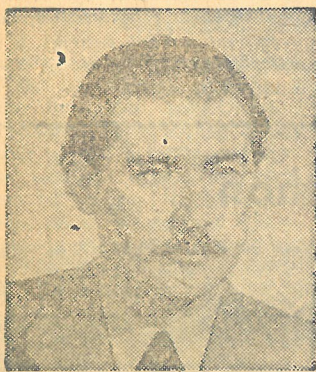
Érdeklődünk arról is, hogy az új tanév mit rejt a tanulók számá- ra. Könyvit, vagy nehezít sorsukon az új oktatási év? A pedagógusok számvetést készítettek a gyerekek elfoglaltságáról. Így tudjuk meg, hogy 30 órát bent töltenek az iskolában hetenként. Ha napi két órát számítunk az otthoni tanulásra és csak két órát hetenként valamelyik szakkörben való részvételre és még ezenkívül valamilyen nyelvtanfolyá- ban vesznek részt a diákok, akkor hetenként 54 óra elfoglaltságot je- lent az iskolai munka a felső tagozati tanulók részére. Szeretnénk a szülők figyelmébe ajánlani, hogy ők is nyújtsanak segítséget azzal, hogy az otthoni munkák alól tehermentesítsék és segítsék őket az is- kolai felkészültségükben. A tanulás mellett hagyjuk gyermeknek len- ni a gyermeket.

Nagy a forgalom az szülek érkeznek az új iskolában, szinte minden felszerelés beszerzésére. A tanuló magfordul itt. Az imént érkezett Sal- lak Jancsika, hátán a nagy iskolatáska, benne megtalálható azokat is, sok-sok füzet, tolltartó, akik először lépik át az iskola kapuját. Velük lesz. Ha kérdezik, büsz- kén megmondja a nevét életkorát, sőt azt is el- árulja, hogy az elmúlt nyáron Almádban nyaralt édesapja munkahelyének üdülőjében, sok mindent látott, s most már nem fél az iskolától.

Egy újabb tanév veszi kezdetét szeptember 1-én, amikor városunk- ban is ünnepélyesen nyílnak meg az új oktatási évet, a szabad éri szün- padon. Itt találkozik fiú és leány, diák és tanár a hosszú szabadság után. Egy év áll előttük, mely idő alatt újra összeszoknak, összeková- csolódnak, tudásukat gazdagítják. Ez az idő egyformán újat jelent tanulóknak és pedagógusoknak egyaránt. Új arcok, új gondok, gyermeki ter- mészetek megismerése vár rájuk. Érzik a felelősségüket, ezért készül- nek arra, hogy a feladatoknak megjeljenek. Ezért használták fel to- vábbképzésre is az elmúlt nyarat. Nagy feladataikhoz hadd kívánjunk ezúttal sok sikert és jó eredményeket.

Korunkról kell vallanunk, kortársainkról tanúskodnunk

Gergely Mihály: JÓZSÁÉK

Gergely Mihály

Korunkról kell vallanunk, kortársainkról tanúskodnunk. Igazában ez az egyetlen s legfőbb tennivalója az írónak, ami elől nem térhet ki. Az is való igaz, hogy nem könnyű ez a szolgálat, mindig is bátorság és tehetség dolga volt. és ez sohasem lesz másképp. De lehet-e izgatmasabb, lenyűgözőbb s érdemesebb író szá- mára, mely jelen koránál jobban ra- bul ejthetné, inkább szolgálatába szólíthatná?!

Regényem korunkról tett vallo- más. Azt mondom el, amit én láttam az 1953—54-es józsaéban. Noha a majd három esztendő munka köz- ben, amíg írtam, megtorpanásaim, gyöngyöskéim, és mások biztatása kísérlett, hogy a könnyebb, kényel- mesebb megoldáshoz az elbágyasz- tó, hízogó, derűs rózsaszínűkhez

nyúljak, azért mindig sikerült leküz- denem ezt a csábítást. De a komor feketéből is csak annyit kevertem bele, amennyit hitelesnek éreztem, mert mit felelhetnek az olvasónak, ha hazugságon kapna? Hiszen kor- társam ő is, aki a maga öt érzék- szervével naponta ellenőrizte és el- lenőrizheti mindazt, aminek megörö- kítésére én vállalkozni merészked- tem! Egyképpen tudjuk tehát, hogy az élet a mi szocializmust építő or- szágunkban is ezer százból szőtt, hogy a valóság realista ábrázolásához nem elegendő egy, de még egynéhány szín sem. Egyformán tudjuk, hogy az életünk felemelő, magaslatos, de néha lehangozó is, hogy kortársaink csodálni való hősök, de esendők, bot- ladozók, gyakorta vétkezők is.

A regény színhelve egy nagy vidé- ki gyártelep. S hősei? Munkások, munkásokból lett mérnökök, funk- cionáriusok, orvosok, művészek, sze- relemre vágyó, boldogságot kereső asszonyok: és idősebb mérnökök, köröztük a letűnt uralgó osztály különféle alakjai. Kommunista és nem kommunista, rokonszenvünkre méltóak és megvetésünkre maguk el- len kihívóak.

Mit mondhatnék legvégül? — Első munkám ez a regény, amely írás közben a győtrelem mel- lett sok örömet is szerzett nekem. De öröömöm csak akkor lehet teljes, ha meghalagathatom a kortárs-olva- sók véleményét: nem tanúskodtam hamisan.